

СОЦІАЛЬНА ОРІЄНТАЦІЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Вишневський О.С.

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Донецьк

Основні напрями забезпечення соціальної орієнтації економіки регіону включають соціально орієнтоване виробництво і споживання товарів та послуг. Обидва ці напрями тісно пов'язані з вирішенням проблем сталого розвитку й гармонізації економічної, соціальної та екологічної систем.

Прогресивним підходом до соціалізації й екологізації економічної діяльності є переорієнтація політики захисту людини та навколишнього середовища від наслідків використання існуючих технологій до політики впровадження інших технологій, які апіорі не завдають шкоди екології та соціуму.

Актуальним прикладом суперечностей між економічною, соціальною та екологічною сферами є неузгодженість економічної ефективності та соціально-екологічної безпеки при виробництві і споживанні електроенергії атомних електростанцій і теплових, які працюють на вугіллі та газі (див. таблицю 1).

Таблиця 1 – Економічна ефективність та соціально-екологічна безпека в енергетиці України

Економічна ефективність	Соціально-екологічна безпека		
	Висока (постійно)	Середня (постійно)	Низька (дуже рідко)
Висока			Атомні електростанції (АЕС)
Середня		Теплові електростанції, які працюють на вугіллі	
Низька	Теплові електростанції (ТЕС), які працюють на газі		

На цьому прикладі достатньо чітко простежується конфлікт інтересів не лише між соціально-екологічною та економічною системами, а також між центром та регіоном. Економічні дивіденди розподіляються приблизно рівномірно між регіоном та центром. Регіон отримує робочі місця та надходження до місцевих бюджетів. Центр отримує надходження до державного бюджету та підвищення рівня енергетичної безпеки. З іншого боку, соціально-екологічні ризики здебільше концентруються безпосередньо в регіоні, де функціонує електростанція. Таким чином, розміщення нових енергогенеруючих потужностей та пролонгація роботи вже діючих має погоджуватися з населенням місцевої громади, чого бракувало у часи планового розміщення продуктивних сил.

В Україні переважає спрямованість на економічну ефективність замість соціально-екологічної безпеки. Так, за часи незалежності побудовано два атомних енергоблоки на Рівненській та Хмельницькій АЕС і проводиться переобладнання ТЕС з газу на вугілля.

З точки зору екологічної та соціальної безпеки частину прибутків, створених за рахунок використання традиційних джерел енергії, необхідно спрямовувати на дослідження нових та розвиток існуючих альтернативних і відновлювальних джерел енергії, які б були дешевшими за виробництво електроенергії на основі газу та мали собівартість електроенергії, виробленої на АЕС.

Соціально орієнтоване споживання товарів та послуг також спрямоване на гармонізацію економічної ефективності та соціально екологічної небезпеки. Сучасний споживчий ринок формує запит (платоспроможний попит) не лише на якість та ціну товарів і послуг, а також на спосіб їх виробництва. Повертаючись до наведеного прикладу, треба зазначити, що значна частка населення Німеччини та Японії (передусім населення, яке мешкає в безпосередній близькості від АЕС) готова платити більше за електроенергію, вироблену з вугілля та газу, заради відмови від атомної енергетики, яка містить значні, хоча й малоймовірні, ризики для суспільства та навколишнього середовища. В Україні досить низький рівень громадської активності населення щодо питань екологічної та соціальної безпеки, тому переваги економічної ефективності в базових галузях економіки переважають.

Отже, доцільне поглиблення досліджень щодо переходу від встановлення екологічних обмежень на діючі виробництва й існуючі технології до впровадження новітніх соціо- та екологічно сприятливих та небезпечних галузей, технологій та засобів виробництва. У практичній площині потрібна консолідація зусиль органів центральної влади, органів місцевої влади та місцевого самоврядування, наукової спільноти на розв'язання зазначених суперечностей, та одночасне формування соціального запиту з боку більшості населення.